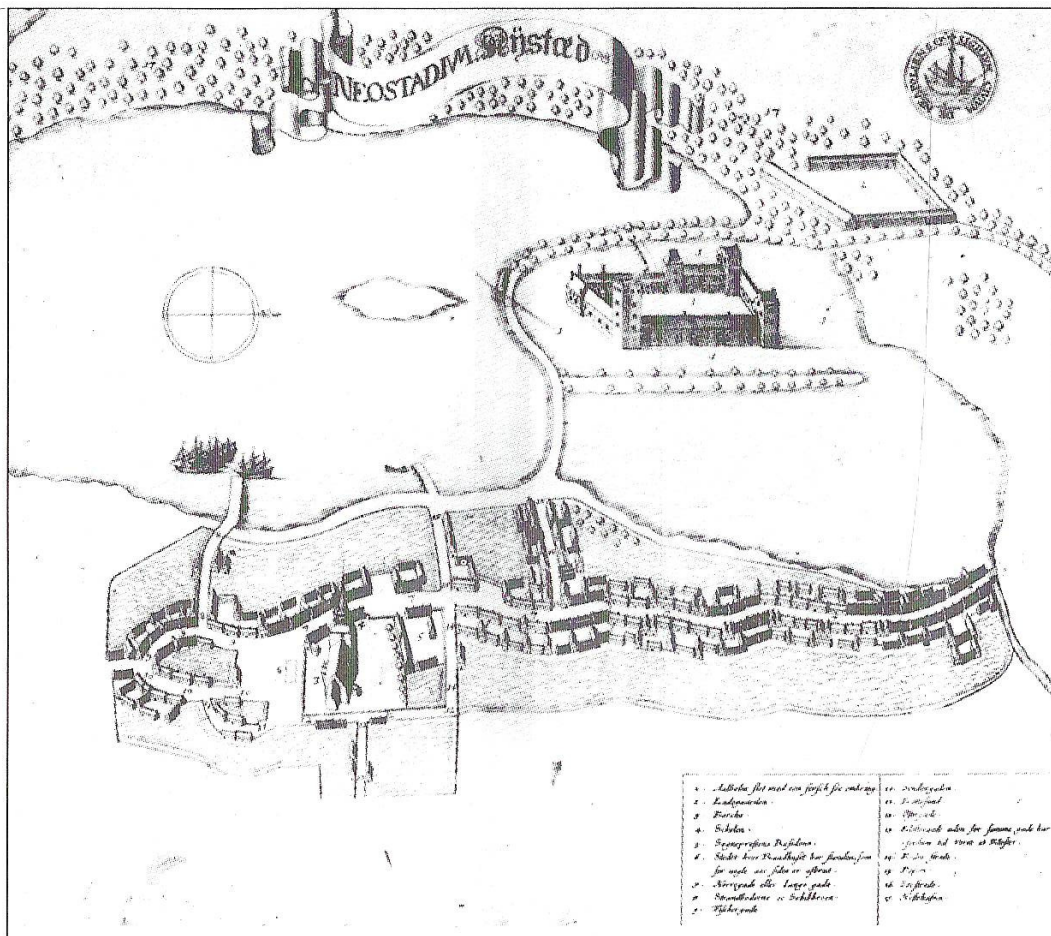

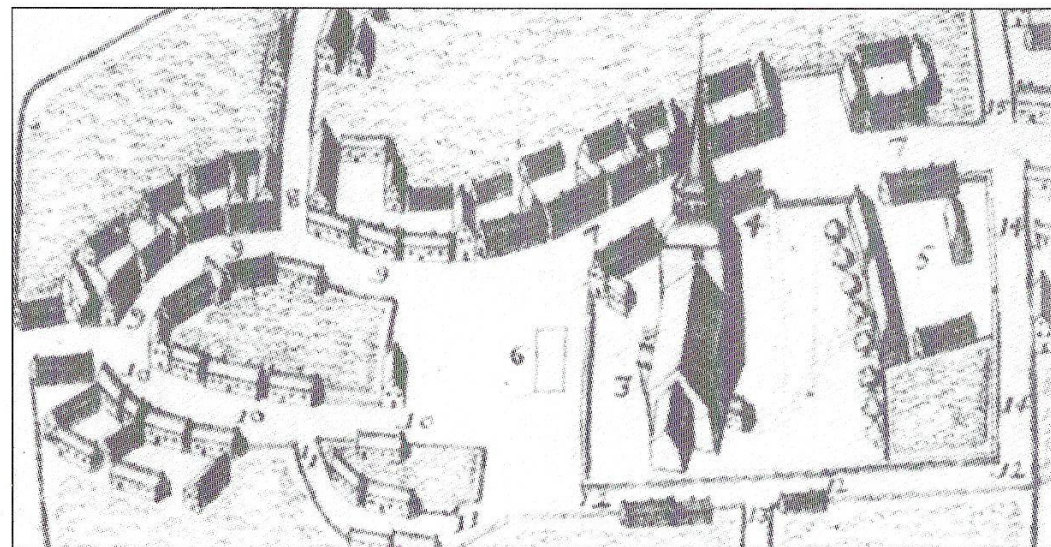
Nysteds byvåben viser i hvidt (sølv) skjold et naturligt farvet, tremastet skib på blå bølger. Motivet er tidligst bevaret på et segl fra 1535, men er tegnet med forbillede i et segl fra 1584. Det blev registreret i Indenrigsministeriet i 1938.

Resens kort over Nysted fra ca. 1677. På torvet vest for kirken ses et 6-tal med oplysningen om, at her lå byens rådhus "som for nogle år siden er afbrudt". Den meget enkle bystruktur domineres af Adelgades lange og bugtede forløb mod "den fede ende" til højre på kortet.

Nysted

Det ligger nærmest i byens navn, at den er i hvert fald lidt yngre end andre af Lollands købstæder. Formentlig er den opstået i det sydlige yderområde af Saksøbings oprindelige opland på et tidspunkt, da de handelstrafikale forhold betingede det, velsagtens engang i første halvdel af 1200-årene. Et gråbrødrekloster blev oprettet i 1286, et klart tegn på at der da var tale om en egentlig by, men købstadsrettigheder fik byen først i 1409.

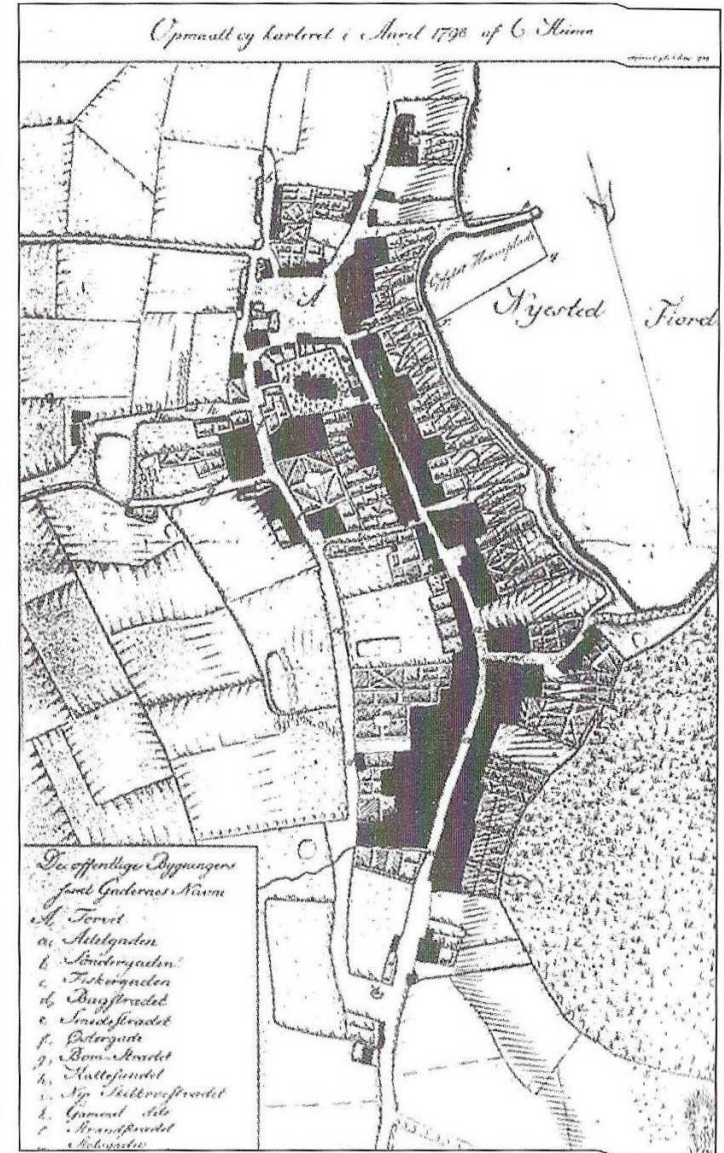

Det er ikke ganske klart, hvordan man skal tolke Resens kort. Det viser ingen bebyggelse mellem kirkegården og torvet, så enten er husrækken Gammel Torv 3-7 opført på gammel kirkegårdsjord, eller også står de på det gamle rådhus' grund. Kun en arkæologisk udgravning kan afgøre spørgsmålet.

Det ældste rådhus ved vi som sædvanlig ikke meget om. Det lå på Gammel Torv og var efter et ikke ganske sikkert udsagn fra ca. 1750 opført i grundmur. Hvor gammelt det var, er uvist, men formentlig var det fra engang i senmiddelalderen. På Resens bykort fra ca. 1677 er placeringen angivet på Gammel Torvs østside, frit beliggende foran muren ind mod kirkegården. Den tilhørende tekst lyder: "Stedet hvor Raadhuuset har Standen, som for nogle Aar siden er afbrudt". Rådhuset er åbenbart blevet nedrevet engang midt i 1600-årene. Årsagen hertil

De to småhuse Adelgade 87-89 er opført på det sted, hvor Nysteds rådhus lå fra sidst i 1600-tallet til engang i 1770'erne.

Kort over Nysted fra 1798 (nord nederst). Vi ved ikke stort mere om rådhuset på denne tid, end at det lå på østsiden af Adelgade – på samme sted som i dag – over for den trappetrinformede plads midt i gadeforløbet.

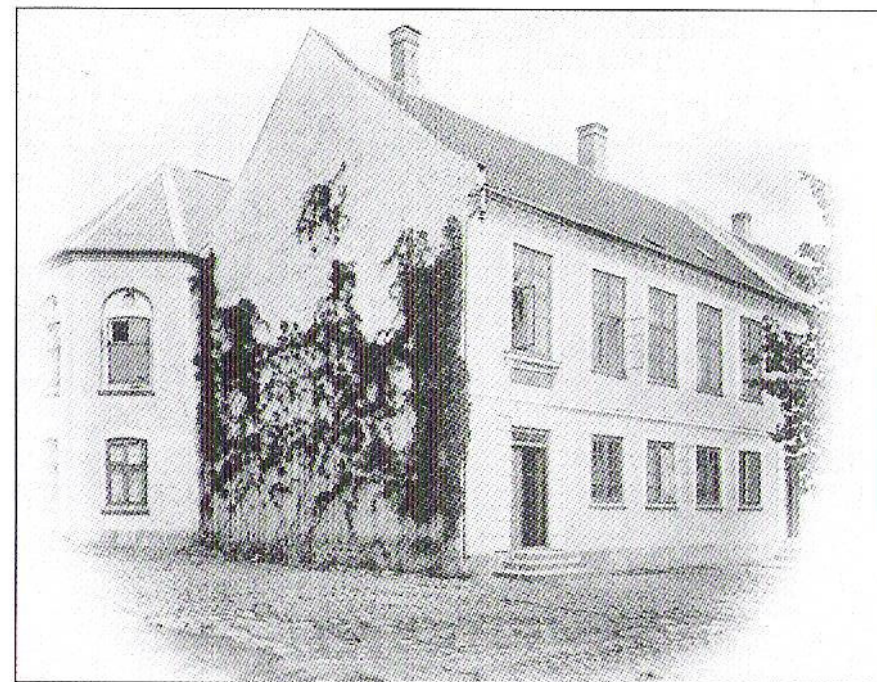

Der findes kun ganske få fotografier af det rådhus, der blev opført i 1839 og stod i sin oprindelige skikkelse til den meget omfattende ombygning i 1920. Dette billede fra 1904 viser en nobel klassicistisk bygning i to etager og på seks fag. Der er kvadremurede indgangspartier i de to yderfag, ligesom vinduerne i yderfagene på 1. sal er særligt markerede med profilerede indramninger og sålbænke. Allerede på dette tidlige rådhus er overetagen ved sin større vindueshøjde angivet som den vigtigste. Til højre i billedet ses Borger- og Realskolen fra 1852, der nu udgør en del af rådhuskomplekset.

oplyser Resen ikke, men en sen kilde oplyser, at det brændte i 1654, og hvis det er rigtigt, har man altså benyttet lejligheden til at flytte råd-

husfunktionen til et andet og mere hensigtsmæssigt sted i byen.

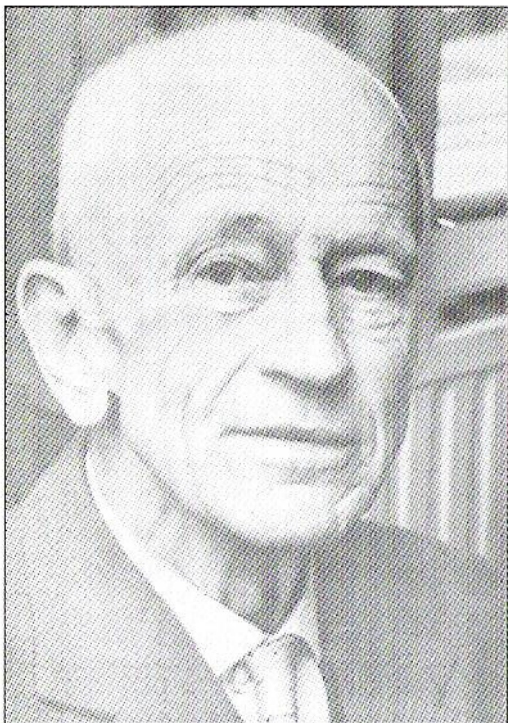
Vi er dog ikke helt på bar bund med hensyn til årsagen til, at rådhuset blev flyttet. Det kan i flere gamle købstæder iagttages, at byens cen-

Et andet gammelt fotografi af 1839-rådhuset. Her anes også den mangelkantede afslutning på arresthuset fra 1895-96. Før den tid var der tre små celler i rådhusets stueetage, og her var der også bolig for arrestforvareren. Om cellerne skriver byhistorikeren, stiftsfysikus C. A. Hansen ca.1900: "De var efter omstændighederne ret hyggelige med rigtige, om end tilgitrede vinduer, med seng, bord og stol. De nye er ligefrem uhyggelige med terrazzogulv, fast bordplade og briks, hængkøje, der er sammenrullet om dagen, samt et lille vindue højt oppe; de har fuldt ud fængselspræg; blot at sidde på varetægt i en sådan celle må være en straf".

Efter Johannes Holcks ombygning af rådhuset var det blevet næsten dobbelt så langt som før. Der blev tilføjet fem fag mod nord – til venstre på billedet. Visse træk går igen fra den gamle bygning: sparrenkoppesimsen under taget, kordongesimsen mellem de to etager og markeringen af yderfagsvinduerne på 1. sal. Holck havde desuden bevaret de to gamle indgangspartier – det ene er faktisk rådhusets nuværende hovedindgang, mens den anden senere er sløffet.

Borgmester Sigvald Bøgelund Thomsen var født i København, men kom til Nysted i 1927 hvor han etablerede sig som sagfører. I 1937 kom han i byrådet, og i 1958 blev han borgmester, en post han beklædte til kommunesammenlægningen i 1970. Han flyttede herefter til Odense, hvor han døde i 1983 i en alder af 85 år. I sit testamente havde han betænkt Nysted by med 450.000 kr. til en udsmykning efter byrådets bestemmelse. Resultatet blev et klokkespil opsat i gavltrekanen midt på rådhusets facade. Det består af 12 klokker styret af en computer, der indeholder 35 melodier. Klokkespillet blev indviet i 1987.

trum forskydes efter nogle hundrede år. I Nysted har byens centrum oprindelig ligget ved Gammel Torv. Her lå kirken og her – midt på torvet – lå også rådhuset. Efterhånden som byen er blevet udbygget, er de store købmandsgårde rykket ud langs indfaldsvejen, hvor bønderne kom ind med deres varer, og lidt efter lidt er byens tyngdepunkt flyttet mod nord, til Adelgades ”fede ende”. Med rådhusets flytning til denne del af byen, sygnede den tidligere bymidte omkring Gammel Torv hen og blev nærmest et udkantområde i byen.

Det nye rådhus blev opført som et bindingsværkshus i syv fag på den grund der nu har adressen Adelgade 87-89. Det er ikke så langt fra Gammel Torv, og byens stadige vækst mod nord bevirkede da også, at rådhuset i 1770’erne flyttede endnu engang, nu til Adelgade 61, som stadig er rådhusets adresse. Det gamle rådhus solgtes til skipper Christopher Warnicke, som anvendte det til stald. I dag står her to små, enetages beboelseshuse.

Det ser ikke ud til, at der er blevet opført et nyt rådhus på den nye adresse. I stedet indrettede man det eksisterende hus, et bindingsværkshus på 12 fag, som tidligere havde tilhørt en Laurs Siøe. Det har

næppe været imponerende, men der var næppe heller brug for mere. Nysted var jo en af de byer, som efter købstadforordningen af 1682 ikke mere havde borgmestre og råd, men alene blev styret af en kongeligt udnævnt embedsmand, byfogeden.

I 1787 krævede Rentekammeret i København, at der i købstæderne blev udnævnt et antal eligerede borgere, der skulle godkende det årlige budget for byen, og ved købstadforordningen i 1837 blev de eligerede borgere erstattet af 18 borgerrepræsentanter, der fik direkte medbestemmelse i byens anliggender. Det medførte øget mødeaktivitet og administration, og det er antagelig en del af baggrunden for, at der i 1839 blev opført et nyt rådhus i Nysted. En anden årsag er velsagtens, at det gamle rådhus, der jo ikke var opført til formålet, måtte anses for udtjent.

Man forsøgte først at finde en anden placering, gerne ved Gammel Torv, men det lykkedes ikke. I borgerrepræsentantskabets forhandlingsprotokol kan man under den 3. marts 1839 læse: ”Da man ikke kan finde en ny plads til rådstuen (ingen vil sælge til rimelig pris), finder man, at det er bedst at ned-

bryde den gamle rådstue og bygge på dens plads (der ved spares mindst 200 rigsdaler)”. Gamle kort viser, at Adelgade udvider sig ganske lidt på det sted, hvor det gamle rådhus lå. Nu tog man skridtet fuldt ud og rykkede nybygningen en hel husdybde tilbage, således at der blev en afstandskabende forplads foran bygningen. Arkitekten kendes ikke.

Det hus, der blev opført i 1839, var en ganske enkel klassicistisk bygning på seks grundmurede fag og i to etager. Det er den sydlige del af det nuværende rådhus. Rådhusets nuværende udseende skyldes en meget gennemgribende ombygning foretaget i 1920 efter projekt af arkitekt Johannes Holck, Nysted (1876-1951). Rådhuset blev nu forlænget mod nord til i alt 11 grundmurede fag, af hvilke de tre midterste er særlig fremhævet ved en stor fronton og en stor balkon båret af fire doriske søjler. I det midterste fag, under balkonen, er hovedindgangen. Som det er normalt i rådhusarkitektur, er vinduerne lave i underetagen, men høje i overetagen der derfor fremtræder som den vigtigste. Bygningen blev pudset og gulkalket med hvidkalkede gesimser og bånd. Med sit røde tegltag og noble klassicistiske ydre udgør det et fint arki-

Henrik Christopher Glahn (1850-1931) er den mest kendte af et arkitektdynasti med rod i Nykøbing, hvor han virkede hele sit liv. Han har opført en mængde velkendte bygninger på Lolland-Falster, f.eks. Gedser station (1886), Pandebjergs hovedbygning (1895-96), Sankt Birgittas Kirke i Maribo (1897), Saksøbing sukkerfabrik (1909-10), Stationsbygningen og posthuset i Nysted 1910-11, Nakskov Amtssygehus (1911) og mange andre bygninger. Han deltog i konkurrencen om opførelsen af et rådhus i Saksøbing 1887, men blev vraget. Men i 1908 stod han for opførelsen af Nationalbankens filial i Nykøbing, der nu er en del af rådhuset, og i 1895-96 tegnede han Nysteds nye arresthus, som også er blevet en del af rådhuset her.

Skolen blev ikke ombygget, men revet ned og erstattet af den nuværende bygning. (red. anmærkning)

tektionisk indslag i bybilledet. En pittoresk detalje er urskiven i trekantfrontonen, der er bemalet med byvåbenet, samt klokkespil og tårnet projekteret og udført af urmager og konservator Søren Andersen, Virket i 1987 for midler testamenteret byen af S. Bøgelund Thomsen, der var Nysteds borgmester 1958-70. Klokkerne er støbt og Royal Eijsbouts, Holland og kan spille 50 melodier.

Bagsiden er ikke helt så harmonisk. Her ses tydeligt skellet mellem den gamle del mod syd og den nye del. Her ses også det tidligere arresthus i to etager, der ved en lav forbindelsesbygning er forbundet

med rådhuset. Det blev opført i 1895-96 efter tegninger af Nykøbing-arkitekten H. C. Glahn, men er nu ombygget til kontorer og mødelokaler for kommunen.

Mod syd lå der siden 1852 en Borger- og Realskole på ni grundmurede fag og som rådhuset i to etager og med en tilbagetrukket beliggenhed. Den klassicistiske bygning var opført af murmester Holck og tømrermester Wilcken. Den blev i 1979-80 ombygget og inkorporeret i rådhuset. Der blev desuden opført et side- og baghus, der sammen med den tidligere arrestbygning kom til at udgøre en lukket gård bag forhusene.

